

Għaliex il-Versi tat-tmienja

fil-Poëzija Popolari

Qatt kontu l-Belt nhar Sibt-il-Karnival filghodu? Mela rajtu dik il-ġliba maskarati bla maskra, b'daqsxejn ta' orkestra magħhom u tfajla żgħira, aktarx liebsa "ta' Malta", jagħmlu dik li jgħidulha "il-Parata".

Il-maskarati, kull wieħed b'għuda f'fidu, bħal għasluġ mieles, jagħmlu ċirku, u mad-daqq ta' l-orkestra jibdwew iduru nofshom mix-xellug għal-lemin u nofshom bil-maqlub; u kull xħin tnejn minnhom igħaddu biswit xulxin, iħabbtu tliet darbiet għuda ma' għuda, jieqfu nifs, u jerggħu tliet daqqiet oħra għuda ma' għuda, imbagħad pass u jgħaddu għal sieleib ieħor: u hekk il-ħaġa tibqa' sejra qatighi; u intom smajtu l-hoss ta' l-għudiet sejjer hekk: Ċlikk, ċlikk, ċlikk... Ċlikk, ċlikk, ċlikk... Ċlikk, ċlikk, ċlikk. eċċ.

Issa, jekk intom tistaqsu lil dawk tal-parata, għaliex jagħtu tliet daqqiet u mhux aktar u mhux anqas, hadd minnhom ma jkun jaf *igħidilkom il-għaliex*; izda kull wieħed minnhom igħidlek illi mingħajr ma *jifhem* għaliex, *iħoss* illi hekk għandu jsir.

U hekk hu; għaliex din hi ħaġa li tħossha, imma ftit tifhimha.

Il-għadd *tlieta* donnu qiegħed fil-qiegħ tas-sura tal-bniedem, u kont sa ngħid fil-qiegħ tal-ħolqien kollu.

U bħal ma jinsab fil-qiegħ tal-ħwejjeġ l-oħra, il-għadd *tlieta* jinsab fil-qiegħ tal-għana popolari tal-ġnus kollha, u fuq is-sies ta' *tlieta* nbriet l-ewwel damma tal-versi fil-poëzija popolari. Il-vers popolari *par excellence* hu l-vers *tat-tmienja*, u nsibuh fil-għana tal-poplu u fil-poëzija popolari, kont sa ngħid tal-ġnus kollha.

Meta l-poëta amerikan, Longfellow, ried ifisser lin-nies ta' pajjiżu illi l-ħajja tagħhom hi kapital li huma għandhom iħaddmu tajjeb, jaqalghu minnu l-ġid kollu li jistgħu u ma jiftgħuh qatt taħt riġlejh, il-poëta, bħallikieku qiegħed jithaddet magħhom, ħareġ b'dik il-għana sabiħa li hu sejjah "Is-Salm tal-ħajja" u li kull min jaf xi ffit Inġliż ma jistax ikun li ma qarax bosta drabi:

“Tell me not in mournful numbers
 Life is but an empty dream,
 That the soul is death that slumbers,
 And things are not what they seem. etc.

U l-poëta taljan, Vincenzo Monti, meta sata' jarga' lejn pajjizu wara xi snin ta' turrufnament, kif lemaħ, minn fuq il-għoljiet li jifirdu 'l Franza minn l-Italja, il-wileg, ix-xmajjar, il-bliet u r-rhula li fosthom kien twieled u kiber, ma qagħadx ifittex liema versi jħaddem biex ifisser il-ferħ li dak il-ħin kien iferfirli lil qalbu, u kif jaqbeż l-ilma minn għajna, qabzulu minn qalbu il-versi:

“Bella Italia, amate sponde,
 Pur vi torno a riveder:
 Trema in petto e si confonde
 L'alma oppressa dal piacer...”

U ma tmurx dritt fil-qalb ta' kull min jaqraha l-għanja mbikkija ta' Tommaso Grossi :

Rondinella pellegrina,
 Che ti posi sul verone,
 Ricantando ogni mattina
 Quella flebile canzone,
 Che vuoi dirmi in tua favella,
 Pellegrina rondinella ?

Il-vers tat-tmienja, għalkemm aktarx bla maħsub tala' mill-qalb u ħareg mill-pinna ta' Rouget-de-l-Isle fil-innu tal-għageb li hu “La Marseillaise”:

Alons, enfants, de la patrie,
 Le jour de gloire est arrivé...

U l-vers tat-tmienja wkoll gie walidu fil-lehma tal-poëta nisrani, Tommaso da Celano, meta, mgħaggeb u mbazza' mill-kobor walixi ta' l-Aħħar Ĥaq ta' Alla mill-bniedem, biex jwiddeb u jwissu lil kullhadd għanna :

Dies irae, dies illa;
 Solvet saeculum in favilla,
 Teste David cum Sybilla...

Bla ma qagħad ifittex ir-rqaqat tal-metru latin, f'siegħa ta' lehma qaddisa li fiha ra l-omm l-aktar tajba u l-aktar sabiħa minfuda bis-sejf tan-niket taħt is-salib ta' binha Ġesù, għanna u kiteb:

Stabat Mater dolorosa
Juxta crucem lacrymosa,
Dum pendebat filius...

U mimli bil-qima u bl-imħabba lejn l-Ewkaristija, bil-versi tat-tmienja wkoll kiteb San Tumas d'Aquino l-isbaħ u l-ogħla innu tad-dinja :

Pange, lingua, gloriosi
Corporis mysterium...

Il-ġens Malti, bħal ġnus oħra, fit-tifsir ta' qalbu, —il-imħabba u fin-niket,—ma ħaddemx versi oħra għajr dak li minn-awl-id-dinja kien il-metru ta' min jimxi wara qalbu aktar minn wara lisiebu u għanna :

Meta morna tal-Mellieħa,
Konna wieħed u għoxrin...

U x-xebba tax-xtut għanniet :

Int, ja baħar, li bi ġmielek
Thenni, tgħagġeb lill-bnedmin,
Grazzja waħda jien nitobok:
Ma' ħanini kun ħanin.

U t-tifla tar-raba' fethet qalbha hekk :

Jiena xbejba kampanjola,
U ħanini gabillott ;
Jiena nħawwel, huwa jsaqqi,
U s-siġar dejjem bil-frott.

Izda mhux anqas mill-għannejja li qatt ma għarfu regula ta' poeżija u għannew kif l-għanja li għet minn qalbhom liess il-ħtieġa tal-versi tat-tmienja il-poeta Malti, il-Prof. Gio. Antonio Vassallo, meta ried igħanni qalbu lil Malta li hu

kien iħobb b'saħħitu kollha, u kiteb dawk il-versi li sal-lum għadhom jinsemgħu fuq il-fomm ta' kullħadd:

Int sabiħa, o Malta tiegħi,
Mhux għax malti nfahħrek jien:
Issemmik id-dinja kollha,
Magħruf għmielek kullimkien... eċċ.

*

Issa: għaliex kull min irid igħanni għanja *għal kullħadd*, għanja popolari, iħoss li għandu jgħanniha fil-versi tat-tmienja?

Jiena ma nafx jekk liaddieħor qattx għamel lilu n-nifsu din il-mistoqsija u jekk bil-ħsieb u bl-osservazzjoni satax isib xi twegħiba. Jiena għamiltha lili n-nifsi din il-mistoqsija u wara ħafna fili u ħsieb naħseb li nista' nagħti twegħiba.

Jekk tħarsu bir-reqqa intom tintebħu illi l-vers tat-tmienja hu magħmul minn żewġ versi ta' l-erbgħa, u, kont sa ngħid, jista' jinqasam u jinkiteb hekk:

(Malti) Meta morna
 Tal-Mellieħa,
 Konna wieħed
 U għoxrin eċċ. eċċ...

(Taljan) Rondinella
 Pellegrina,
 Che ti posi
 Sul verone, eċċ.

(Ingliz) Tell me not in
 Mournful numbers
 Life is but an
 Empty dream, eċċ...

U intom tintebħu wkoll li kull taqsima ta' erbgħa għandha lewwel tliet sillabi b'leħen qawwi u mimli, fil-waqt illi s-sillaba ta' l-aħħar għandha lehen dgħajjef, xipli, biex ingħid hekk, ħoffief, u sservi bħala nifs ta' mistrieħ, qabel taqbad it-taqsima l-oħra; tant hu hekk illi dik is-sillaba tista' tinqata' bla ma ttellef xejn id-daqq ta' dak il-vers u tal-versi l-oħra.

Mela l-vers tat-tmienja ma hux ħaġa oħra ħilief iċ-Ċliċk,

èlikk, èlikk... èlikk, èlikk, èlikk... tal-parata, b'daqsxejn ta' waqfa wara kull tlieta taħbitiet:

Me-ta mòrn ..a
 Tal-Mel-lieh...a,
 Kon-na wieh...ed
 U għox-rin.

Imma, jistaqsi xi fiadd hawnhekk: għaliex mela ma ingaħżelx il-vers ta' l-erbgħia?

Nerġgħu għall-maskarati tal-parata. Bħal ma għidna fil-bidu kull żewġ maskarati li jgħaddu biswit xulxin iħabbtu tliet darbiet il-għudiet tagħhom ma' xulxin, u, wara nifs, iħabbtu tliet darbiet oħra, b'kollox sitt taħbitiet, u ma jgħaddux għal sieħeb ieħor qabel is-sitt taħbitiet. Għaliex?

Il-għaliex ta' dan hi dik il-ħaġa molibija fil-qiegħ tas-sura tal-bniedem u naħseb li qatt ma jkun jafha maħluq: iżda l-maskarati *jħossu* li ma għandhomx igħaddu minn wieħed għall'ieħor qabel żewġ taħbitiet ta' tlieta u nifs wara kull waħda, hekk il-għannej u l-poëta li riedu jmorru mix-xejra ta' qalbhom, għażlu bla ma ħasbu u bla ma għarfu il-għaliex, il-vers tat-tmienja, li fih sewwa sewwa żewġ għaqdiet ta' tliet sillabi 'l waħda, b'sillaba tal-mistrieħ wara kull għaqda.

DUN KARM